

УДК 327.735

**ӘЛЕМДІК САЯСАТТАҒЫ КОРЕЙ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЦИФРЛІК
ДИПЛОМАТИЯСЫ**

Хамитова Айгуль Хамитовна

khmtvvvv@gmail.com

Л.Н. Гумилёв атындағы ЕҰУ «Шығыстану» білім беру бағдарламасының 4 курс
студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекші т.ғ.д, профессор Абжаппарова Б.Ж.

Цифрлық дипломатия термині, дипломатиялық мақсаттарға жету үшін интернет пен жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану ретінде анықталады.

Цифрлық дипломатия – қысқа тарихы бар, мүлдем жаңа ұғым. Соған қарамастан, қазіргі әлемде ерекше өзекті болып табылады: әлеуметтік медиа мен сыртқы саясаттың араласуы, ерекше түрде көрінеді. Цифрлық дипломатия кейде ашық, кейде жаңашыл және тұтастай алғанда бұзушы болып табылады, бұл халықаралық қатынастар үшін жаңа жолдар мен азаматтардың қатысуының жаңа нысандарын ашады.

Күтілгендей, цифрлық дипломатияның дамуына әлеуметтік медиа платформаларының эволюциясы және олардың азаматтармен өзара әрекеттесу қабілеті үлкен әсер етеді. Бүгінгі әлем төрт ерекшелікпен қалыптасады: цифрлық, жаһандық, байланысқан және тез өзгертін. Олардың барлығы, цифрлық дипломатияда өзінің табиғаты бойынша бар және оның болашақ эволюциясын қалыптастыруды жалғастырады. Бұл өзара байланысты әлемнің аман қалуы үшін өте маңызды сонымен қатар, бейбіт және гүлденген қоғамдарды құрудың қуатты құралы болып табылады [1].

2017 жылы «цифрлық дипломатияның» пайда болғанына он жыл толды. Таңдаулы бірқатар сыртқы істер министрліктері мен дипломатиялық ізашарлардың эксперименті ретінде басталған нәрсе, қазір бүкіл әлем бойынша дипломатиялық мекемелер үшін стандартты тәжірибеге айналды. «Цифрлық дипломатияның» алғашқы мысалдарына 2007 жылы ашылған Second Life швед виртуалды елшілігі және 2006 жылы американдық цифрлық қоғаммен байланыс тобының құрылуы жатады. Соңғы онжылдықта дипломатияда цифрлық технологияларды пайдалану барған сайын, әртүрлі бола бастады. Қоғамдық дипломатия саласында Норвегия елшілері Skype-ты университет студенттерімен сөйлесу үшін пайдаланады, ал Палестина Facebook-ті Израиль азаматтарымен өзара әрекеттесу құралы ретінде пайдаланады. Үндістан СІМ (Сыртқы істер министрлігі) үнді диаспорасының балалары үшін компьютерлік ойындар әзірлейді, ал Грузияның Диаспора министрлігі грузин тілінде онлайн курстар ұсынады. БҰҰ елшілері әртүрлі қарарларға дауыс беруді үйлестіру үшін WhatsApp-ты пайдаланады, ал Кенияның Сыртқы істер министрлігі жедел консулдық көмек көрсету үшін Twitter-ді пайдаланады. Соңғы онжылдықта ғалымдар елшіліктердің, дипломаттардың, сыртқы істер министрліктерінің және әлемдік көшбасшылардың цифрлық тәжірибесін бағалайтындықтан, «цифрлық дипломатияға» академиялық қызығушылық та артқан [2].

Қазіргі уақытта, осы феноменнің бірден бір ерекше дамыған көрінісін Корей Республикасынан анық байқай аламыз. Бірнеше онжылдықтарды қамтыған индустрияландыру, қазіргі цифрлық технологияны Оңтүстік Кореяның ұлттық ерекшелігімен тығыз байланысты нысанға айналдырды. Президент Пак Чон Хинің (1961–1979) авторитарлық билігі тұсында жүргізілген саясаттың ізімен Оңтүстік Кореяның кезекті үкіметтері, елді «модернизациялау» үшін үздіксіз күш-жігер жұмсап, технологиялар көп ұзамай ұлттандыру тотеміне және бүкіл әлемге сатылатын тауарға айналды.

Жапон отаршылдығы (1910–1945), Екінші дүниежүзілік соғыс (1939–1945) және Корей соғысы (1950–1953) салдарынан болған 50 жылға жуық ауыртпалықтан кейін Оңтүстік Корея өзін толығымен дерлік қалпына келтіру мақсатында жаңа технологияларды дамытуға инвестиция құя бастады. Технологиялық даму Оңтүстік Кореяның инфрақұрылымын қалпына келтіру құралына қарағанда «корейлік реинкарнация» үшін әлдеқайда көп болды. Бұл Оңтүстік Корея елі үшін модернизациялаушы және инновациялық күш болды. Осы тұрғыдан алғанда корейлік чеболдарды – оңтүстік корейлік алпауыт өндірістік кәсіпорындар мен бизнес-конгломераттарды – ұлттық бірегейлікті жаңарту құралы ретінде қарастыруға болады. 1970 жылдардың өзінде технология өндірісі дербес салаға айналды. Оңтүстік Кореяның бірінен соң бірі келген үкіметтері экономикалық және азаматтық секторлардың тек технологиялық дамудан пайда көріп қана қоймай, өздері де «технологиялық» болуын қамтамасыз етуге тырысты. Оңтүстік Кореядағы мемлекеттік

басқару мен жеке секторды қайта құрылымдау жеке технологиялық компаниялардың көлденең құрылымына ұқсайды, ал Пак Кын Хе әкімшілігі алға тартқан «креативті экономика» идея, технологияны өзгерткен проблемаларды еркін шешуді ынталандыруға тырысып, көптеген компанияларды жаңа экономикалық орталықтарға айналдырады [3].

Оңтүстік Кореяның цифрлық қатысуы көбінесе корей ойын-сауық толқынымен және «Наллу» атты атақты мәдениетімен байланысты. Танымал мәдениет пен мобильді құрылғылардың танымалдылығы Оңтүстік Кореяның жұмсақ күшін арттырады және оның технологиялық артықшылықтары Корея қорының Korea Clickers сияқты цифрлық бастамаларынан бастап азық-түлік сатып алу үшін арналған қолданбаларға дейінгі қоғамдық дипломатия құралдарында көрінісін алады. Оңтүстік Кореяға қызығушылық танытқан адамдар, бұл елмен сыртқы істер министрлігі немесе басқа мемлекеттік органдар жиі қолдау көрсететін азаматтық қоғам ұйымдары арқылы тікелей байланыс жасай алады [4].

Біріншіден, Оңтүстік Кореяның Сыртқы істер министрлігі, байланыс инфрақұрылымын экспорттау арқылы ықпалын кеңейтуге мүдделі. Мұндай инфрақұрылым Орталық Азияның салыстырмалы түрде оқшауланған тұрғындарына аймақтық және халықаралық деңгейде көбірек қосылуға мүмкіндік беретін кең жолақты стационарлық телефондар және басқа да материалдар түрінде болуы мүмкін. Мұндай инвестициялар Оңтүстік Кореяның сыртқы саяси стратегиясының бір бөлігі болып табылады. Оңтүстік Кореяның технологиялық артықшылықтары, сондай-ақ оның қауіп төндірмейтін орта күш мәртебесі, азиялық бірегейлік, отарлау тарихының жоқтығы және салыстырмалы түрде жақын арада шетелдік көмек алудың рекорды Оңтүстік Кореяны әлеуетті құнды серіктес етеді. Азия аймағындағы үкіметтер де Оңтүстік Кореядан қолдау іздейді. Мысал ретінде, Таиландтың Сеулден цифрлық технологияларды дамыту үшін «Экономика 4.0 жол картасын» әзірлеуіне көмек сұрауын да келтіре аламыз [5].

Екіншіден, Сыртқы істер министрлігі Оңтүстік Кореяны цифрлық білімнің маңызды ресурсы және цифрлық технологиялар мен халықаралық қатынастар саласындағы жаңа мәселелердің векторы ретінде ұсынады. Бұл актив оңтүстік корейлік дипломаттарға G20, ЭЫДҰ немесе МИКТА (Мексика, Индонезия, Оңтүстік Корея, Түркия және Австралияның бейресми серіктестігі) сияқты клубтардағы екіжақты қарым-қатынастарды нығайтуды жеңілдетеді. Оңтүстік Корея тәжірибесі бағаланатын саланың бірі – халықаралық өзектілігі бойынша жоғарырақ орын алған интернетті реттеу туралы талқылауларға қатысты. Теріс кибер қарым-қатынастар Корей түбегінде жиі кибершабуыл немесе бір-бірін желіде жоққа шығару әрекеттері түрінде беріледі. Көпжақты киберкеңістік келіссөздеріне қатысы бар өшпенділік пен бір-бірінің цифрлық шекараларын құрметтеу сияқты мәселелер Оңтүстік Кореяның көршілері Солтүстік Корея және Қытаймен қарым-қатынасында да өз орнын алады.

Үшіншіден, Оңтүстік Кореяның қоғамы мен экономикасы үкіметтің цифрлық стандарттарын жоғарылатып, мемлекеттік шенеуніктерді интернет кеңістігіне тән мәдени элементтерді барған сайын интуитивті түрде қабылдауға жетелейді. Оңтүстік Корея дипломатиясының цифрлық мәдениетті түсінуді көрсетудің тағы бір жолы - жергілікті платформалар, атап айтқанда Қытайдың Weibo арқылы шетелдік аудиториямен байланысу және шетелдік қоғамдардағы тиісті топтардың онлайн байланысын бақылау болып табылады. Бұл тәжірибе басқа дипломатиялық қызметтерде де жиі кездеседі. Алайда, цифрлық мәдениет саласында сауатты дипломаттың түйсігі, мәдениетті онлайн режимінде не істейтінін түсінуде жауап табады. СІМ Оңтүстік Кореямен байланысты веб-беттерге пайдаланушыларды тарту тәсілі ретінде онлайн-қатысу мәдениетін мақсатты түрде қолданады. Бұл адамдарды Оңтүстік Корея мен Жапония арасындағы Токто/Сенкаку

аралдарының даулы егемендігі сияқты халықаралық саясаттағы даулы тақырыптарды қоса алғанда, саяси мәселелерге қатысты Оңтүстік Кореяның көзқарастарына итермелейді.

Төртіншіден, және өте практикалық тұрғыдан алғанда, сыртқы істер министрлігі Ішкі дипломатиялық мақсаттар үшін бағдарламалық жасақтаманы қолданудағы заманауи технологиялардың тікелей пайдасын көреді. АҚШ, Қытай және өзінің оңтүстік корейлік платформаларын бүкіл әлем бойынша әртүрлі аудиторияларды қамту үшін пайдаланудан басқа, СИМ Консулдық бөлімі жергілікті телекоммуникация нарығының 100 пайызын қамтитын SK Telecom, Korea Telecom Freetel және LG Telecom корпоративті байланыс алыптарымен жемісті серіктестік орнатты. Мысалы, шетелдік әуежайға қонған оңтүстік корейліктер жергілікті жағдайларды ескеретін, үнемі жаңартылып отыратын, қауіпсіз саяхат үшін кеңестерге толы мәтіндік хабарлама алады. Басқа сыртқы істер министрліктері сияқты, СИМ де өз қосымшаларын үнемі жаңартып отырады және бірте-бірте цифрлық технологияны меңгерген халық, мемлекеттік қызмет көрсету тиімділігін арттыру шартына айналатын болашаққа қарай жылжуда [6].

Соңғы бес жылда көптеген сыртқы істер министрліктері әлеуметтік медианы қолдануда айтарлықтай жетістіктерге жетті және үкіметтер олардың цифрлық әрекеттерінің әсерін өлшеуге мүдделі екені түсінікті. Жаңа медианы зерттеу саласындағы зерттеулер сандық дәуірдегі дипломатиялық тәжірибе туралы түсінігімізді арттыруға көмектеседі. Біз мәлімдегендей, Оңтүстік Кореяның цифрлық дипломатиясы тәжірибенің кейбір шекараларын итермелейді, бірақ бәрін бірдей емес. Цифрлық технологиялардың кеңдігі мен күрделілігі, олардың халықаралық қатынастар ойынына әкелетін жаңа мағыналары және оларды Оңтүстік Корея сияқты елдердің қолдануы дипломатиялық тәжірибенің жаңа цифрлық шекараларын зерттеуге түрткі болып табылады.

Негізінде, барлығына қол жетімді жаңа сандық құралдар біздің ақпаратқа, идеяларға және мәдениетке қол жеткізуімізді, сондай-ақ адамның басқа адамдармен байланыс пен қарым-қатынас орнату мүмкіндігін анықтайтын құралдар болып табылады. Соднда, сыни сандық дипломатия - бұл қоғамдық дипломатияның көптеген түрлеріндегідей белсенді және үнемі интернет желіде назар аудару емес. Бұл мәдениеттің, ақпараттың және қатынастардың бағдарламалық жасақтамада қалай жүйеленетіндігімен дипломатиялық өзара әрекеттесуді білдіреді, мысалы, адамның пайдасына жұмыс істемейтін алгоритмдерге қарсы тұру. Сандық технологиялар болып табылатын тетіктерді саяси және дипломатиялық мүдделерді жүзеге асыру құралдары ретінде белсенді түрде пайдалануға болады. Осылайша, бүкіл әлемдегі СИМ-нің міндеті - мұның бәрін зерттеу және оны іс жүзінде қолдану. Жеке дипломаттарға сандық саланы сынау және түсіну үшін тұжырымдамалар қажет. Осы елдердің үкіметтері болашақта дипломатия жиі жүзеге асырылатын осы жаңа ортадағы операцияларынан барынша пайда көруі керек.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

- 1 <http://diplomacydata.com/history-of-digital-diplomacy-and-main-milestones/>
- 2 International Development University of Oxford. Ilan Manor. “The Digitalization of Diplomacy: Toward Clarification of a Fractured Terminology” DigDiploROx Working Paper No 2 (Jan 2018)
- 3 Kim, Sunhyuk, 2014b. Politics of Democratization in Korea. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- 4 <https://ru-ru.facebook.com/KoreaClickers>
- 5 Koreaportal.com “Thailand Invites South Korea to invest on Digital technology”. 2016

6 Critical Digital Diplomacy as a Global Challenge: The South Korean Experience. Jan Melissen and Emillie de Keulenaar. 2017